

טעמא דקרא

אוצר החכמה
13676

ההקדשות ב"טעמא דקרא"

אוצר החכמה
13676

ספר "טעמא דקרא" יצא בתחילה בתור ספר בפנ"ע לע"נ אמו הרבנית פעשא מרים ע"ה כמבואר בהקדמה, וכן הדפיס בסוף את הנהגות החזו"א ששמע ממנה לעילוי נשמתה, והקפיד לכתוב הכ"מ כיון שזה היה בתוך השנה (וכהכרעת הרמ"א ביו"ד הל' כיבוד או"א סי' ר"מ ס"ט ע"ש), ונשאר מודפס כן באופן קבוע. את המהדורה החדשה של ה"טעמא דקרא" שיצא בשנים האחרונות הוציא לע"נ הרבנית ע"ה, כמבו' בהקדמה.

ה"קהלות יעקב" זצ"ל עבר על ה"טעמא דקרא"

שח רבינו: אבא זצ"ל עבר על כל ספר "טעמא דקרא" לפני שהדפסתי אותו, מפני שלא רציתי להוציא דברי אגדה לבד בלי שהוא יבדוק אותם, והשמיט כמה קטעים שלא מצאו חן בעיניו. ולאחר חמש עשרה שנה הדפסתי שוב עם שינויים והוספות, והראיתי לו שוב את כל מה שכתבתי, ובדיוק אותם קטעים שהשמיט אז השמיט שוב גם הפעם, וכתוב אצלי מה הם הקטעים ומה הסיבה שהוציא אותם.

לא להדפיס בנפרד ספר על התורה

אמר רבינו שהטעם שמצרף את ספר "בריייתא דמלאכת המשכן" לספר "טעמא דקרא", כדי שלא יהיה ספר על התורה לבד, וכן משום שרצה שה"טעמא דקרא" יהיה טפל ל"בריייתא דמלאכת המשכן". ובהזדמנות אחרת ביאר רבינו בהרחבה טעמו

שיודפסו ביחד, ע"פ המסופר על הגר"ח מבריסק זצ"ל שכשהיו באים לבקש ממנו הסכמה על ספר העוסק בפלפול היה נותן, דאף אם אין זה נכון מ"מ פטטיא דאורייתא טבין, וכיון שאדם עמל ויגע וחיבר חיבור צריך לעודדו, אבל על ספר העוסק בדרוש ואגדה לא היה נותן הסכמתו, והיה אומר "הלה שכב במיטתו ועלה בדעתו רעיון וכתבו ולא עמל בזה, וכעת בא לבקש על זה הסכמה"... וסיים רבינו בענותנותו דזה הטעם שלא רצה להדפיס את ה"טעמא דקרא" לבד, משום שיש שם הרבה אגדה ודרוש. והעיר לו אחד שהוא שמע את המעשה מהגר"ח מבריסק זצ"ל בנוסח אחר, והוא שבעניני השקפה חושש לתת כיון שנוגע בעיקרי הדת, ומ"מ אמר לו רבינו "אני שמעתי בנוסח שאמרתי" (רמש"ג).

ופעם סיפר רבינו שאמרו לבעל ה"אור שמח" שראשית יוציא את ספרו ה"אור שמח" על הרמב"ם, ורק אח"כ את ספרו "משך חכמה" על התורה, כדי שלא יתפרסם כדרשן ואז יהיה לו פחות השפעה, ואמר להם שספרו "משך חכמה" עוד יותר חזק מספרו "אור שמח".

אמנם ברבות השנים כשה"טעמא דקרא" גדל למאד נחלק לב' חלקים, הא' "טעמא דקרא", והב' שאר הברייתות, ורבינו מתייחס לזה כב' חלקים שמשלימים זה את זה, וכשיצא ה"טעמא דקרא" לבד בכרך בפני עצמו במהדורה החדשה, אמר רבינו "דבר ולא חצי דבר", דהיינו שיש להדפיס אף את הכרך השני שמשלימו לדבר השלם.

ובשנת תשס"ה כשיצא לאור מהדורה חדשה של ה"טעמא דקרא", אמר רבינו "ב"ה שה"טעמא דקרא" הולך וגדל ממהדורה למהדורה, והשתדלתי שעל כל פרשה יהיה קטע חדש, וכן שעל כל ספר בנ"ך יהיה קטע חדש".

ובשנת תשע"ג יצא הספר **"טעמא דקרא"** במהדורה חדשה, ושמעתי מרבינו שיש שם מאות קטעים חדשים [כל שבוע מתחדש לרבינו דברים חדשים על הפרשה, וכותב הדברים במוצש"ק].

"מפני שאני כותב בקיצור"

פעם העיר אחד לרבינו שראה ספר על התורה מאחד מגדולי הדור ויש שם דברים נפלאים, והעולם לא כ"כ מסתכלים בזה, לעומת **"טעמא דקרא"** שכל העולם מסתכל ולומד בו, חשב רבינו קצת ואמר בענותותו **"מפני שאני כותב בקיצור"** (רמש"ג).

רק חד בדרא יכול לחבר את זה!

אחד אמר לרבינו שהגרמ"מ שולזינגר זצ"ל אמר בשם מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל על ה"טעמא דקרא", שרק חד בדרא יכול לחבר את זה! ענה לו רבינו בענותותו **"אני אומר לך מדוע הוא אמר כך, כי יש שם דברים מהחזו"א שלא ידועים ואני הדפסתי אותם"** (רמש"ג).

מתי מחדש רבינו

רבינו סיפר פעם שמה שכתב בספרו **"טעמא דקרא"** מתחדש בדרך כלל תוך כדי קריאת הפרשה. והוסיף שסיפר לו אביו זצ"ל שגם כל מה שהוא כותב על התורה, מתחדש לו בזמן קריאת התורה בין גברא לגברא.

כבולעו כך פולטו

פעם במוצאי יו"כ בסעודה אמר רבינו לרמש"ג וורט ארוך על יונה שעלה בדעתו, ורמש"ג ידע שזה כבר נדפס ב"טעמא דקרא", ולא רצה שרבינו יטרח לכותבו שוב, ואמר לרבינו בדרך ארץ שזה כבר נכתב, ועיין רבינו בזה ואמר "אכן כן, אבל בא ואומר לך דבר מה, ה"טעמא דקרא" זה כבולעו כך פולטו, כשם שאני מחדש את זה מהר כך אני שוכח את זה מהר" (עי' בהקדמת רבינו לספר "ברכת פרץ" חלק הגימטריאות אשר כמו רגע עלה בדעתו וכו').

חידושים שכבר נתחדשו

אמר רבינו שהרבה פעמים אחר שמחדש 'וורטים' רואה שכבר כתבו כן באחרונים, ובדרך כלל אינו מציין זאת רק אם זה גדולי האחרונים המפורסמים כמו רעק"א. ובהזדמנות אחרת סיפר רבינו שפעם הגיע מחבר אחד לאביו ה"קהלות יעקב" זצ"ל ואמר לו שאחרי שכותב את חידושו, הוא רואה שכבר הקדימוהו אחרים בזה, ושאל אם צריך לציין זאת, והשיב לו ה"קהלות יעקב" שאין צריך, אבל אם רואה שזה כבר כתוב ברעק"א צריך לציין.

דבר זה ראו בחוש אצל החזו"א

ב"טעמא דקרא" פר' פנחס מביא מהמגיד מדובנא ששאל להגר"א באיזה אופן ישפיע הצדיק על בני דורו, והשיב הגר"א במשל שכאשר הכלי מלא וגדוש אז שופך ומשפיע אף על סביבותיו, ובזה ביאר רבינו שם מ"ש בחז"ל על תלמידי ר"ע (ב"ר פס"א סי' ג') מיד עמדו ומילאו כל א"י תורה,

והיינו שאחר שהיו שלמים בעצמם ממילא השפיעה תורתן על כל סביבותיהן. והוסיף בזה רבינו שדבר זה ראו בחוש אצל החזו"א, שאע"פ שישב ספון בחדרו יומם ולילה מ"מ השפיע על כל בני ברק (רמש"ג).

שליטה מדהימה בכל אותיות התורה

ב"טעמא דקרא" פ' כי תצא הביא רבינו מהגר"א שהטעם שגט נקרא בשם זה, כיון שלא מצינו אותיות ג"ט סמוכים זה לזה בכל הפסוקים, והק' רבינו דגם ג"ק ז"ט ז"ץ ס"ץ לא מצינו סמוכים עי"ש. ובעידנא דחדוותא נשאל פעם רבינו איך יתכן לזכור כל אותיות התורה בדרגה נעלה ושליטה מדהימה כזו, וביטל זאת רבינו בענותנותו מכל וכל, ואמר "חישבתי למשל היכן יש בתנ"ך א"א, ואח"כ א"ב ואח"כ א"ג, וכן על זה הדרך, עד שעברתי על הכל" [ועי' קידושין ל' א' לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה וכו'].

"טעמא דקרא" על מגילת אסתר

שמעתי מרבינו שהטעם שיש ב"טעמא דקרא" הרבה דברים על מגילת אסתר, כיון שכתוב בהלכה לכתוב בפורים רק מעניני המגילה (מפני איסור מלאכה), ולכך נותן לבו יותר בפורים ללימוד המגילה, ומתחדשים לו באותה שעה הרבה דברים. והוסיף רבינו כי בנו רצה להוציא "טעמא דקרא" על מגילת אסתר בנפרד, ואמר לו רבינו כי ב"ה כל שנה מתווסף הרבה ולפיכך לא כדאי להוציאו בנפרד.

"טעמא דקרא" על מגילת רות

כל שנה בשבועות בסעודה אחה"צ מחדש רבינו חידוש על מגילת רות, ובשנה אחת דרש את כל מזמור "אשת חיל" על רות, ואמר שיש מדרש כזה (עי' מדרש זוטא רות ד' י"א). שנה אחרת פירש מה שנאמר על רות "אשת חיל", שלא מצינו שזה נאמר על אחרות, ופירש ע"פ הא דאיתא בכתובות ס"ב ב' נח נפשה דרביתא אמר רבי ח"ו פסולא איכא, והכא נמי היה אפשר לומר דכיון דבועז מת מיד למחרת שמא יאמרו דאיכא בה פסול, ועל כן העיד עליה דאשת חיל היא (ועי' ב"טעמא דקרא" רות ד"ה כל אשר).

פרק בשיר

נכתב כשקם מה"שבעה" על אביו

את פירושו "פרק בשיר" שהוא פירוש על פרק שירה, כתב מיד כשקם מה"שבעה" על אביו, והדפיסו לקראת סוף השלושים של אביו לעילוי נשמתו, כמבואר בהקדמה, והקפיד לכתוב הכ"מ (וכהכרעת הרמ"א ביו"ד הל' כיבוד או"א סי' ר"מ ס"ט ע"ש), ונשאר מודפס כך באופן קבוע.

